

dariva Duh: „Ivanovska ekleziologija je među najprivlačivijima u NZ, ali je nažalost i najmanje stabilna“ (123).

Matejevo evanđelje sadrži tradiciju obraćenih Židova među poganima i naglašava auktoritet koji ne zasjenjuje Isusa (124–145). Prema Mateju Isus ne dokida Toru nego je radikalno reinterpretira. Dok se Pavao rado smatrao ocem svojih vjernika, Matejev Isus ističe da vjernici nikoga na zemlji ne smiju zvati Ocem ni Učiteljem (23,8–9). U toku ministrija Isus zabranjuje apostolima zalaziti u poganske kuće (10,5) a poslije uskrsnuća naređuje da pogane čine njegovim učenicima (28,19) R. vidi u tome dvije faze matejevske Crkve: nastala je od obraćenih Židova zatim je uvidjela da se treba otvoriti poganima. Kršteni Židovi s mukom su naučili živjeti zajedno s krštenim poganima. U zgodi o hramskom porezu (17,24–27). R. vidi Isusov poticajni primjer razboritog nesluženja vlastitom slobodom, kad bi ona mogla prouzročiti smutnju (133–134) te Matejevo tumačenje Isusova nelegalizma kao obdržavanje pravog Zakona. Matejeva je veličina što naglašava red i auktoritet ali ujedno traži da Isusovi stavovi budu sačuvani i primjenjivani u pastoralnoj službi. Poglavlje 18 je niz zgoda i poticaja na crkvene red u Isusovu duhu. „Neka ti bude kao poganin i carinik“ iz 18,19–20 R. tumači kao nastavak Isusova stava prema nepokornima i nepokajanim u Crkvi: vladaj se prema njima kao što se Isus vladao.

U zaključku (144–150) ističe vrijednost i važnost svih elemenata iz sedam novozavjetnih zajednica za život i djelovanje Crkve. Ovi različiti spisi primljeni su u kanon i održavaju crkveno zajedništvo u razdoblju nakon smrti apostola. Različnost i zajedništvo crkvenih općina u NZ današnjoj Crkvi postaju poziv i poticaj na stalno ispitivanje, u čemu nismo do kraja ostvarili Kristovu volju o Crkvi.

R. ovdje pokazuje visoku sposobnost sintetiziranja znanstvenog i vjerničkog pristupa novozavjetnim spisima. Oslanja se na ono što zastupaju većina egzegeta različitih kršćanskih konfesija. Knjiga predstavlja bitan doprinos novozavjetne biblijske znanosti današnjem ekumenskom gibanju i djelovanju Crkve u pluralističkom svijetu.

M. ZOVKIĆ

ANTON GRABNER-HAIDER, ETHOS UND RELIGION, Entstehung neuer Lebenswerte in der modernen Gesellschaft, 208 S. Kt. Matthias-Grünwald-Verlag Mainz 1983. DM 32

Knjigu „Etos i religija“ napisao je Anton Grabner-Haider, mladi austrijski teolog. On je vrlo plodan pisac. Objavio je već nekoliko vrlo zapaženih knjiga, kao *Gott* (Bog), *Theorie der Theologie als Wissenschaft* (Teorija teologije kao znanosti), *Vernunft und Religion* (Razum i religija), *Ideologie und Religion* (Ideologija i religija) i druge.

U suvremenom društvu nastale su korijene promjene životnih vrijednosti. Stare, tradicionalne vrijednosti gube sve više na svojoj vrijednosti. Pisac istražuje najznačajnije sisteme koji određuju vrijednost u suvremenom društvu i pokazuje njihov odnos prema kršćanskim tradicionalnim vrednotama. Kao najznačajniji činičac u suvremenom društvu predstavlja se tzv. „humanistički pokret“. To je zapravo zbirni pojam za alternativne sisteme društvenih vrijednosti (psihologija, biologija, istraživanje ljudskog ponašanja...). Pisac istražuje u kojem odnosu se nalazi ovaj pokret prema tradicionalnim kršćanskim vrednotama i na koji način bi mogao taj novi pokret zajedno s kršćanskim tradicionalnim pogledima na život oblikovati suvremeni čovjekov život i pomoći čovjeku da nađe smisao svojem životu. Ukazuje na novu tzv. „humanu religiju“ koja se pomalja na obzorju ljudskog društva i koja bi se željela nametnuti suvremenu čovjeku kao jedina istinska religija.

Knjiga je vrlo aktuelna, jer pisac ima stalno u vidu suvremena čovjeka, bačena u vrtlog industrijskog društva, i njemu želi pomoći. Knjiga je namijenjena dušobrižnicima, odgojiteljima, psiholozima, socijalnim radnicima, moralistima, filozofima i proučavateljima suvremena društva napose.

Adalbert REBIĆ

ROMANO GUARDINI, DIE TECHNIK UND DER MENSCH, Briefe von Comer See (Pisma s Komerskog jezera). Predgovor napisao W. Dirks. Topos-Taschenbücher, sv. 108. Matthias-Grünwald-Verlag Mainz 1981. S. 96. Kartonirano DM 8,80.

Romano Guardini je našim čitateljima vrlo dobro poznat. On spada među najčitanije teologe njemačkog jezičnog područja poslije Drugog svjetskog rata. Bio je dugo godina profesorom kršćanskog nazora na svijet po raznim njemačkim sveučilištima kao Bonn, Breslau, Berlin, Tübingen i München, gdje je predavao sve do umirovljenja. Osobito su poznate

njegove knjige *Das Gebet des Herrn* (Molitva Gospodnja), *Geistliche Schriftauslegung* (Duhovno tumačenje Biblije) i *Herr* (Gospodin), knjiga o Isusu Kristu.

Danas su ljudi od nauke sve više zaokupljeni problemima koji se odnose na razvoj znanosti i tehnike: pitanje izvora energije, pitanje ljudskosti u tehničkim razviciima, humanizacija čovjeka i njegove okoline... Romano Guardini, koji je kroz svoj život pokušao u svjetlu Riječi Božje dati odgovor na mnoga pitanja što muče čovjeka, pokušao je u ovoj knjizi suvremenu čovjeku nešto prozboriti i o tehnici i o odnosu tehnike prema čovjekovu životu. On to čini u obliku pisama koje piše s jezera Como u Italiji. Romano Guardini je u tim pismima uistinu prodro u srž suvremenih problema s kojima se čovjek već desetljećima hrva. Ukazuje na to kako će suvremeni čovjek moći svladati suvremene poteškoće a nipošto od njih pobjeći. Čovjek ne može i ne smije pobjeći od tehnike nego mora tehniku humanizirati, očovječiti. Mora sa svim svojim silama oblikovati svijet oko sebe, taj novi svijet, da bi mogao stvoriti humaniju budućnost u kojoj će i tehnika čovjeku biti od velike pomoći. Čovjek mora postati gospodar a ne sluga tehnike. U knjizi dakle Guardini poduzima stano-vitu terapiju suvremena čovjeka u odnosu na njegove probleme.

Pisac je pisma namijenio teolozima i studentima teologije, ali i kršćanima koji dublje osjećaju svoj poziv na Božje stvaralačko oblikovanje ovog svijeta.

Adalbert REBIČ

ROMANO GUARDINI, VOM LEBEN DES GLAUBENS. Topos-Taschenbücher, sv. 124, Matthias-Grünwald-Verlag Mainz 1983, S. 88, Kartonirano, DM 7,80.

Tema vjere je u novije vrijeme postala vrlo aktuelna, pogotovo kad su poslije Drugog vatikanskog sabora u teologiji istaknuti neki vidici vjere koji su dotad bili zanemareni. Romano Guardini, premda pretkoncilski teolog, pristupa problemu vjere u pokoncilskom duhu. On ne promatra vjeru iznad svega kao prihvaćanje istinitim svega onog što je Bog objavio, nego prvenstveno promatra i tumači čin vjere kao susret čovjeka s Bogom koji mu prilazi u Isusu Kristu. Što znači vjerovati? Vjerovati znači prihvatiti Boga kojega smo susreli u Isusu Kristu: s njime živjeti, s njime se radova-

ti, s njime tugovati, s njime biti hrabar, s njime pobjeđivati... Vjera je osobni čin, čin su-sreta, čin prijateljskog povjerenja. Guardini opisuje nastanak vjere u čovjeku, prikazuje nastanak vjere u povijesti, prikazuje krize te vjere, rast i ostvarenje vjere u činima ljubavi i nade.

Da ne bi netko mislio da je vjera bez sadržaja, Guardini opširno prikazuje sadržaj vjere. Sadržaj vjere je ne bilo koji Bog, nego Bog našega Gospodina Isusa Krista. To je Bog koji se u Isusu Kristu objavio kao „otac“ i to ne bilo kakav otac nego kao otac Isusa Krista Sina. I samo po Sinu Isusu mi možemo upoznati Oca Boga. Sin je došao od Oca k nama ljudima u Duhu. U Duhu je živio, djelovao govorio... Tog Duha je i nama poslije svojeg uskrsnuća podijelio. Vjerovati u takvoga Boga Oca-Sina-Duha znači preporučiti se, znači istinski postati čovjek.

Guardini govori i o mogućim krizama vjere, osobito u odnosu na mlade ljude. On je s mladima mnogo radio, s njima imao prisne i vrlo dinamične dodire. Krize vjere su potrebne. Kroz njih se vjera ojačava. Po pobijeđenim krizama vjere čovjek postaje zreliji vjernik.

Vjerovati nije nešto apstraktno. Zato se na čovjekovu vjeru nužno nadovezuju čini, poglavito čini ljubavi i nade. Onaj koji istinski vjeruje, koji ulazi u zajedništvo s Bogom Ocem po Isusu Kristu u Duhu taj izjarava to svoje božansko zajedništvo u cjelokupnom svom životu, u svojim odnosima prema bližnjima. U tom sklopu je pisac posebno pažljivo prikazao značenje ljubavi i nade u ljudskom životu.

Dakako, na kraju je progovorio i nekoliko riječi o dogmi i o sakramentu Crkve. Pisac je knjigu napisao za vjerne kršćane, da bi razmišljanjem o svojoj vjeri vjeru još više produbili. No imao je u vidu i one koji traže, koji su dobre volje.

Adalbert REBIČ

MICHAEL SIEVERNICH – KLAUS PHILIPP SEIF (Hg.), **SCHULD UND UMKEHR IN DEN WELTRELIGIONEN.** Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz 1983, 140 S. DM 22,80

Ovo djelo predstavlja zbirku izvrsnih napisa o krivnji i obraćenju u raznim velikim religijama svijeta. Suradnici djela uistinu su stručnjaci spomenutih religija kao Pinchas